

İNCE MEMED, GÖL İNSANLARI VE YAĞMUR YÜKLÜ BULUTLARDA HUKUK DEVLETİ TEMASI

Hayrettin YILDIZ¹

“Sıradan bir insanın yaptığı bir hata sadece kendisine zarar verebilecekken, idarecinin bir hatası bir millete mal olabilir.”²

ÖZET

Yaşar Kemal, Kemal Tahir ve Orhan Kemal edebiyatımızın halka ilişkin ve onunla içiçe olan bütünü en iyi şekilde yansıtmış olan yazarlardır. Eserlerinde çoğunlukla yoksulluk, sefalet ve işsizlik temalarını işleyen bu yazarlar, aynı zamanda devletin bu kesimlerle olan ilişkilerini, yaklaşım tarzını da göz önüne getirmeye çalışmışlardır. Bu makalede de söz konusu eserler bakımından, bir hukuk devletinin vatandaş ile temaslarında nasıl bir muamele tarzı takındığı, toplumla olan ilişkinin düzeyi ve şekli irdelenmiştir. Bu açıdan, devletin temel hak ve özgürlükleri ne ölçüde korumaya çalıştığına, halkın sıkıntılarını ulaştırdığı mercilerin bu talepleri nasıl karşıladığına, hapisanelerdeki hükümlülerin durumlarına ilişkin değerlendirmeler yapılacak ve uluslararası hukuk metinlerinden örnekler verilerek olan ile olması gereken arasında karşılaştırmalar yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk devleti, Temel hak ve özgürlükler, İnce Memed, Dünyada harp vardı, Kondurma siyaseti

ABSTRACT

Yaşar Kemal, Kemal Tahir and Orhan Kemal are three novel-authors of our literature who reflect as well the characteristics of people and their interrelations. Thus, these writers use the themes as misery, poverty and unemployment in their works; they also try to attract attention on the relations and the views of the state about the crowd. In this article, we attempt to respond the questions as “what is the attitude of a ‘state of law’ in it’s touch with the citizens?” and “what is the level and the way of it’s relation with the public?” in mentioned novels. Thereby, we will examine the level of the protection for basic rights and liberties of human in the state mentioned in novels, the reaction of civil servants or administration when occurs a demand of an individual and the legal and sanitary situation of sentenced people in the prison of the country. By doing this, we will also give examples from national and international texts of law and make comparisons between “what is existing” and “what have to exist”.

Key words: State of law, Basic rights and liberties, Ince Memed, There was war in world, the politic of exile.

¹ Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

² Nizamül Mülk (2011). SİYASETNAME. İstanbul: Türkiye İş Bankası, 3. Baskı. s. XXV

Giriş

Yaşar Kemal, Kemal Tahir ve Orhan Kemal'in sırasıyla İnce Memed, Göl İnsanları ve Yağmurlu Yüklü Bulutlar isimli eserlerinde hem insanların devleti algılayış biçimleri hem de devlet organizasyonu içerisinde görev alan bürokratların, mahkemelerin kısacası devletin uzuvlarını temsil eden birimlerin halkla olan ilişkileri işlenmiştir. Malum olduğu üzere bir hukuk devletinin yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç temel erki vardır, ve bu erklerin birbirinden bağımsız olması esastır. Bu bağımsızlığı sağlayacak olan da hukukun üstünlüğünü³ temel alan Hukuk Devleti'dir.

Ancak bu üç eserde rahatlıkla tespit edilebileceği üzere vatandaşın düşünce ve algısında kuvvetler ayrılığı diye bir imge yoktur. Devlete ilişkin her unsur "hükümet" tabiriyle ifade edilmektedir. Halkın gözünde savcı, kaymakam, vali hatta basit bir asker dahi hükümeti temsil eder⁴. Ankara'daki yöneticilerden bahsedilirken, büyüklerimiz denilir. Ahali onları seçtiğinin ayırında değildir⁵. Hatta, milletvekillerinin milletin temsilcisi değil efendisi olduğunu zannetmektedir.

Hukuk devleti, faaliyetlerinde hukuk kurallarıyla bağlı, bünyesinde barındırdığı insanlara eşit davranan ve onların temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, bu güvenceyi de bağımsız yargı ve hakimlerle sağlayan devlettir. Bu tanımdan aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin beraberinde getirdiği unsurlar da çıkarılabilir. Buna göre Hukuk Devletinden bahsedilebilmesi için, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmış olması, idare edenlerin de aynı idare edilenler gibi öngörülmuş kurallara tabiiyeti, idare edenlerin yaptıkları işlemlerin yargısal denetiminin yapılabilmesi, mahkemelerin karar verirken bağımsız ve tarafsız davranması ve nihayetinde idarenin kişilerin haklarına tecavüzü durumunda mali sorumluluğunu yerine getirmesi gerekir⁶. Bu unsurların tamamı değil ama bir kısmı sayılan eserlerde yoğun bir biçimde işlenmektedir. Yazının ilerleyen kısımlarında, bu hususlara daha ayrıntılı değinilecektir.

Bu kısma geçmeden önce, İnce Memed ile ilgili bir anekdotun aktarılmasında fayda görülmektedir. İnce Memed'in birinci cildinin kapağı bir *ütopya* bahsi ile açılır. Köylü ütopyası. Her ne kadar ütopyalar gerçekleşmesi imkânsıza yakın toplum için ideal şartları barındıran yaşam biçimlerini tasvir etmek için kullanılsalar da, İnce Memed'in köy ütopyasında kurguladığı yaşam öyle gerçekleşmesi imkânsız bir hayal değildir. Ütopyaya göre *yüreğir toprağı* diye bir yer vardır. Burada herkes kendisi için çalışır, kendi ektiğini ve biçtiğini yer. Herkesin kendine ait toprağı ve hayvanı vardır. Kısacası köylülerin dediği gibi herkes kendi kendisinin ağasıdır. Herkesin kendi kendisinin ağası olduğu bu yerde de, elbette ki herkes eşittir. Kimse kimseni tarlasına, malına karışmaz. Köylü ütopyasında kimse kimsenin hakkını yemez. İnce Memed'in düşünüyü kurduğu bu durumu ütopyalaştıran, bunun alışıl gelmiş bir durum olmamasıdır. Çünkü civarda ve çoğu yerde köylülerin kendi tarlaları yoktur ve ağalara ırgatlık yaparak hayatlarını sürdürmektedirler.

Nitekim Karl Mannheim da "*çevrelendiği "varoluş"la uygunluk içinde olmayan bilinç ütopyiktir*" demektedir⁷. Dolayısıyla bu rüyayı ütöpik hale getiren de koşulların elverişsizliğidir, denilebilir. İnce Memed'in talepleri, aslında herhangi bir hukuk devletinde karşılanması elzem, makul taleplerdir. Yani sübjektif bir bakış açısıyla, söz konusu birey bakımından bu talepler ütöpik bir görünüm arz etseler de, esasında

³ Ünal, Ş. (1997). Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku. Ankara: Yetkin yayınları. s. 87

⁴ Kemal, Y. (1969) İnce Memed Cilt 1. İstanbul: Ant yayınevi. 8. Baskı s. 75-85

⁵ Kemal, O. (2005). "*Kongre*". İçinde. Yağmur Yüklü Bulutlar – Dünyada Harp Vardı. İstanbul: Epsilon yayınevi. s. 179-183

⁶ Günday, M. (2011). İdare hukuku. Ankara: İmaj yayınevi. 10. Baskı s. 39

⁷ Mannheim, K. (2002). İdeoloji ve Ütopya. Ankara: Epos yayınları. s. 216

devletin temel misyonlarını yerine getirmesi halinde gerçeğe dönüşmesi mümkün taleplerdir.

Yazının devamında, hukuk devletine ilişkin unsurların bahsi geçen eserlerde nasıl işlendiği konusu üzerinde durulacaktır. Bu bakımdan önce bu eserlerde ihlale uğrayan haklardan bahsedilecek, sonra da sırasıyla mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ve tutuklu ve yükümlü hakları üzerinde durulacaktır. Böylece hem bir ilke hem bir olgu olarak hukuk devletinin yansımaları ele alınacaktır.

I.

i

HLALE UĞRAYAN HAKLAR

Hukuk devleti ilkesinin ilk gereklerinden biri de, o devlette yaşayan insanların, insan olmaktan kaynaklanan temel hak ve hürriyetlerinin güvence altına alınmış, korunmuş olmasıdır. Devletin korumakla yükümlü olduğu bu hak ve hürriyetler çeşitli hukuki eserlerde sayılmış ve etraflıca anlatılmıştır. Bizim konumuz ise sözü geçen edebi eserler açısından bu hak ve özgürlüklerden hangilerinin ihlale uğradığı, daha açık bir ifadeyle hangilerinin devlet tarafından yeterince korunamadığı üzerinedir.

Öncelikle Kemal Tahir'in Göl İnsanları isimli eserinin "Kondurma Siyaseti" başlıklı öyküsü zamanın yönetimi tarafından yurtlarından sürülen Tunceli halkını konu alır. Tunceli ahali her hangi bir vasıta olmadan, devletin gözetiminde Trabzon'a yaya vaziyette seyahat edecek daha sonra da oradan Rumeli'ye gemilerle gönderilecektir⁸. Oysa, belirtmek gerekir ki, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları evrensel Beyannamesi *sürgünü* yasaklamaktadır. Beyannamenin 9. maddesi "*Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve sürgün edilemez*" demektir. Hatta aynı beyannamenin 13. maddesinin öngördüğü üzere "*Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.*" Ancak eserde bu hakka riayet edilmediği gözükmemektedir.

Söz konusu sürgün olunca hukuka aykırılıklar bununla kalmayacaktır. Sürgün sırasında bir sürü insan ölür, insanların mülkleri yağmalanır⁹. Oysa 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde hükme bağlanan ilk hak "*yaşam hakkı*"dır. Söz konusu hükme (madde 1) göre "*Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur*". Eserde bu hak hem yöre sakinleri hem devlet tarafından ihlal edilmektedir. Ayrıca Sürgünle Tunceli halkının, *mülkiyet, barınma* ve doğduğu yörede *ikamet hakkı* çığnenir. 1789'da kabul edilen Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin 17 ve sonuncu maddesinde mülkiyet hakkının dokunulamaz ve kutsal bir hak olduğu belirtilmiştir¹⁰. Dolayısıyla başka ülkelerde 18. yüzyılda tanınan mülkiyet hakkına, 20. yüzyılın Türkiye'sinde halen uyulmamaktadır. Ayrıca, 1982 Anayasasının 23. maddesinde düzenlenen *yerleşme ve seyahat hürriyeti* Tuncelililer için artık bir hürriyet değil, ifa edilmek zorunda olunan bir görevdir. Zira bu insanlar zorunlu bir göç ve iskan politikasına konu olmaktadır.

Yaşar Kemal'in İnce Memed isimli romanının neredeyse bütününde hukuk yok gibidir. Belirtmek istediğimiz, ezilen çoğunluğu derebeylerin zulmüne karşı koruyacak bir hukuk düzeninin yokluğudur. Ya da var olsa da bu sistem köylüyü korumak için yetersizdir. Bunun yerine ağanın koyduğu, belirlediği ve uyguladığı hukuk vardır. Burada her şeye derebeyleri karar vermektedir. Bu eserde halklar birer birey olarak devletin değil, mülkleriyle beraber yöredeki derebeyin-yani ağanın-himayesinde dirler. Halbuki burada yaşayan insanların haklarını koruma görevi devlete ait olmalıdır. Bu görev 27 Ağustos 1789 tarihli İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin 2. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir; "*Her siyasal toplumun amacı, insanın doğal*

⁸ Tahir, K. (1974). "*Kondurma Siyaseti*". İçinde Göl İnsanları. Ankara: Bilgi yayınevi. 2. Baskı s. 281-335

⁹ Tahir Kemal, a.g.e., s. 291

¹⁰ Maddenin tam metni şu şekildedir; "Mülkiyet dokunulmaz ve kutsal bir hak olması nedeniyle, yasa ile belirlenen kamu ihtiyacı açıkça gerekmedikçe ve adil ve peşin bir tazminat ödenmedikçe, kimse bu haktan yoksun bırakılamaz."

ve zamanaşımı ile kaybedilmeyen haklarını korumaktır. Bu haklar; özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir". İnce Memed'in ağalara karşı savaştan umutsuzluğa düştüğü bir dönemde, küçükken yanında sığındığı adam "baskıya karşı direnme" hakkını şu şekilde ifade edecektir: "Zulüm kimden gelirse gelsin, devam ettikçe mücadele hakkıdır. Kul hakkı çiğneyenlere, insanların hakkını sömürlere karşı durmak hakkı"¹¹. Maddedeki sayılan hakları korumakla yükümlü siyasal toplumdaki kasıt, elbette ki devlettir. Dolayısıyla, hukuk devletinin amacı da aynı bu maddedeki gibi tanımlanabilir.

Diğer yandan devlet vatandaşının güvenliğini sağlamakla mükelleftir. İnsanın vücut bütünlüğüne ve hareket serbestisine dışardan gelebilecek saldırılara koruma sağlamak olarak ifade edilebilecek olan kişi güvenliği, bir hak olarak 1679 yılında İngiltere'de Habeas Corpus Act ile tanınmıştır¹². Normalde kişi hürriyeti ve güvenliğine müdahale edilebilmesi için hakim kararı gerekmesine rağmen bahsi geçen eserlerde askerler (jandarma) derebeylerin emirleriyle bir köyü kuşatma altına alabilmekte, hanelere taciz edebilmekte, onları meskenlerinden zorla çıkartmaya kalkışabilmektedirler¹³.

Sonuç olarak, vatandaşlarının canını yöredeki bir derebeyinin insafına bırakan ya da bizzat vatandaşına kaşı suç işleyen ve insan olmaktan kaynaklanan haklarını tanımayan devletin, yeterli koruma sağlamak bakımından gerekli özeni göstermiş olduğu söylenemez¹⁴. Eserlerde meydana gelen olaylar zamanın özel koşulları ve mevzuatıyla meşru gösterilmeye çalışılsa da, unutulmamalıdır ki hukuk fakültelerinde öğretilen ilk şeylerden biri de her kanunun adil olmadığı ya da kanuni olan her şeyin aynı zamanda ve zorunlu olarak hukuki ya da meşru olmadığıdır.

II.

AHKEMELERİN BAĞIMSIZLIĞI VE TARAFSIZLIĞI

M

Mahkemelerin bir yargılamayı adilane bir biçimde yerine getirebilmeleri için bağımsız olmaları ve taraflara karşı eşit davranmaları gerekir. Nitekim Kunter'e göre "hakimlerin bağımsızlığı, kararlarını verirken hür olmaları, hiçbir dış baskı ve tesir altında bulunmamaları demektir. Çünkü, baskı yapılması kadar, yapılabilmesi ihtimali de hakimlerin bağımsızlığını zedeler"¹⁵. Adil yargılanma hakkını düzenleyen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde de herkesin "yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından" yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir¹⁶.

Mahkemelerin bağımsızlığı, hakimlerin hiçbir etki ve baskı altında kalmaması, hiçbir merci veya kişiden emir almaması, kısacası özgür olması demek iken, tarafsızlık ise hakimlerin yargılama yaparken taraf tutmaması ve kişiliğinden sıyrılabilmesi demektir¹⁷.

Bunun aksine İnce Memed isimli eserde devletin memurları ve mahkemeleri halkı koruyacaklarına ağalardan yana tavır almaktadırlar. Köyün jandarması ağanın

¹¹ Kemal, Y. (1973). İnce Memed Cilt 2. İstanbul: Cem yayınevi. s. 278-279

¹² Gözler, K. (2010). Türk Anayasa Hukuku Dersleri. Bursa: Ekin yayınevi. 9. Baskı. s. 247

¹³ Kemal, Y. (1973). İnce Memed Cilt 2. a.g.e s. 90-95

¹⁴ Anayasamızın 17. maddesinde yaşam hakkının, 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği, 21. maddesinde konut dokunulmazlığı, 23. maddesinde yerleşme ve seyahat hürriyeti, 33. maddesinde mülkiyet hakkı, 40. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin devlet tarafından korunması düzenlenmektedir.

¹⁵ Gözler, K. (2011). Anayasa Hukukuna Giriş. "Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku". Bursa: Ekin yayınevi. 17. Baskı s. 348

¹⁶ Aynı şekilde, İnsan hakları evrensel beyannamesi 10. maddesinde de "Herkesin, hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç yüklenirken, tam bir şekilde davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakça ve açık olarak görülmesini istemeye hakkı vardır" denmektedir

¹⁷ Centel, N. (1998). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Mahkemelerin Bağımsızlığı ile Tarafsızlığı ve Türk Hukuku. İçinde. Prof. Dr. Nurullah KUNTER'e ARMAĞAN. İstanbul: Beta Basım Yayım. s. 45

çıkarları için geceleri evleri basıp silah ateşine tutar, köylüleri korkutup kaçırmaya çalışır. Köylüler imdatlarını Valiye, Kaymakama ulaştırırlar ama, onlar da köylülerin dertlerine çare olmak için pek çaba sarf etmezler. Devlet erkânı ağaların kuş sütü eksik olmayan sofralarına tav olur, köylü halkın sıkıntılarına ise sırtlarını döner. Bu kişiler arasında hem hakimler hem savcılar bulunmaktadır. Çünkü bu yöneticilerin çıkarları da derebeylerinki ile örtüşmektedir. Savcılar ağaların rüşvetini kabul edip, onların düşman bellediği insanlara yok yere suç yüklerler¹⁸. Yargılama sırasında da derebeylerin tarafını tutarlar. Kimse köylülerin derdine aldırılmaz. Türkiye Anayasasının 9. maddesinde de “*yargı yetkisi bağımsız mahkemelerce kullanılır*” denildikten sonra 138. maddede mahkemelerin bağımsızlığı düzenlenmektedir; buna göre “*Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.*”

Dolayısıyla mahkemeler hakları çiğnenen vatandaşların haklarının tazmin edilmesini adaletin yerine getirilmesini sağlamakla mükelleftirler. Ancak bu eserlerde geçen hikayelerde haksızlığa uğrayan insanlar seslerini kimseye duyuramazlar, mahkemeler tarafından da geri çevrilirler¹⁹.

III.

UTUKLU VE HÜKÜMLÜLERİN HAKLARI

T

Tutuklu ve yükümlülerin hakları da esasında temel hak ve özgürlüklerin bir kolunu teşkil eder. Çünkü tutuklu ve hükümlülerin hapisanede olmaktan kaynaklanan hak ve özgürlük kısıtlılıkları dışında, temel insan hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmaması, bunları kullanmalarının engellenmemesi gerekir. Ama önemlerine ve özel durumlarına binaen ayrı bir başlık altında değerlendirilmelerinin daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Orhan Kemal’in “Yağmur Yüklü Bulutlar” isimli eserinde, “*Birtakım İnsanlar*” ve “*Dünyada Harp Vardı*” başlıklı öyküleri, hapisanelere ve bu hapisanelerde yaşayan mahkumların durumuna özgülenmişlerdir. Tutuklu ve hükümlülerin hakları “*Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar*” şeklinde 1955’te Cenevre’de toplanan Birinci Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından düzenlenmiş ve kabul edilmiştir. Bu kuralların 10. maddesi gereğince “*Mahpuslara kalmaları için ayrılan bütün yerlerde, ve özellikle uyumak için kaldıkları yerlerde... sağlık için gerekli bütün gerekler*”in düzgün bir biçimde karşılanması gerekmektedir. Metnin 12. maddesi hapisanelerdeki hijyen ve temizlik meselesinin konu almaktadır. Buna göre “Her mahpusun doğal ihtiyaçlarını karşılayabileceği ölçüde yeterli sıhhi tesis bulunur ve bu tesisler temiz ve bakımlı tutulur”.

Ancak öyküdeki mahkumların sağlıksız koşullarda yaşadığı ve pislik içinde can verdikleri görülmektedir. Hapisaneler hijyenden yoksundur ve mahkumlar için yeterli gıda bulunmamaktadır. Buradaki tutuklular beslenme şekillerinin uygun olmamasından dolayı mide krampları geçirmekte, ancak tedavi için seslerini kimseye duyuramamaktadırlar²⁰.

Standart kuralların 20. maddesinin “*Kurum idaresi tarafından her mahpusa*

¹⁸ Kemal, Y. (1973) İnce Memed, Cilt 2. İstanbul: Cem yayınevi. 1. Baskı s. 64-78

¹⁹ Eserlerden bağımsız olarak şu hususu belirtmekte yarar vardır; Cumhuriyetin ilk yıllarında güvenlik nedeniyle doğu illerinden zorla sürülen vatandaşlarımız, haklarının devlet tarafından tecavüze uğradığı gerekçesiyle yargı organları nezdinde dava açmışlardır. Ancak mahkemeler yapılanların açık hak ihlalleri olduğunu gördüklerinden ve davaları kabul etmeleri halinde devleti mahkum edeceklerinden, bu davaları “devletin icraatı siyasesi”, “konunun siyasi mahiyeti” ve “memleketin yüksek menfaatlerini koruma” gibi gerekçeler ileri sürerek görmeyi reddetmişlerdir. Bu olay ayrıca yargı kısıntılarına verilen örnekler arasındadır. Bkz. Nohutçu, A. (2012), İdari Yargı, Ankara: Savaş yayınevi. 6. Baskı s. 31-32

²⁰ Kemal, O. (2005). “*Birtakım İnsanlar*”. İçinde. Yağmur Yüklü Bulutlar – Dünyada Harp Vardı. İstanbul: Epsilon yayınevi. 4. Baskı. s. 55-61

sağlık ve kuvvet için yeterli ölçüde besin değerine sahip olan, iyi hazırlanan ve uygun saatlerde servisi yapılan yemek verilir” hükmü bu öykülerdeki hapishanelerde uygulanmamaktadır. Zira öykülerden birinde hapishane mutfağının çöp tenekesi bile beslenilecek bir kaynak olarak görülürken²¹, bir diğerinde sefaletin sınırları daha derindir; mahkumlar mısır koçanlarını çiğ çiğ kemirmekte, zeytin çekirdeklerini kırıp içini yemekteler²².

Mahkumların hapis cezalarını, insan onuruna yakışır bir şekilde ve hakarete uğramadan çekmelerinin sağlanması devletin görevidir. Nitekim Ulusal mevzuatta da bu durum kabul edilmiş ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük ile bu hususlar düzenlenmiştir. Tüzük’ün 5. maddesine göre hapishanelerde *“hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektilir”* denmektedir. Aynı maddenin devamında bu *“kurumlarda, hükümlülerin yaşam hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınması zorunludur”* denmektedir. Lakin öykülerdeki hapishanelerde esrar, afyon ve kokain kullanan ve bunu tedarik eden insanların varlığı bu tedbirlerin yeterince alınmadığını ortaya koymaktadır.

IV.

ONUÇ

S

Yukarda bahsi geçen her üç eserde Devlet aygıtı genelde kötü bir şekilde lanse edilmektedir. Devletin bu kötü namının nedeni de çoğunlukla onu temsil eden unsurların/uzuvların halk üzerinde bıraktığı kötü tesirdir. Milletvekilleri, savcılar, kaymakam ve valiler halkın sıkıntılarını gidermek için çabalayacaklarına, bu sıkıntıları insanlara yaşatan derebeylerini korumaktadırlar. Devlet sınırları içinde yaşayan insanların güvenliğini sağlayamamakta, sosyal ödevlerini yerine getirmemekte, yapılan zulümlere göz yummaktadır. Bu yüzden eserlerde devlet ve hükümet olan her şeyden korkulur. Bunlara ek olarak, dışardan çok da farklı olmayacak şekilde hapishanelerde yaşayan insanlar kötü koşullarda mahkumiyetlerini sürdürmekte bir çok açıdan yoksunluk yaşamakta ve kötü muamelelere tabi tutulmaktadır.

İnce Memed devletin sağlayamadığı adalet ve refahı sağlayabilmeyi ümit etmektedir. O çoğu eşkıya gibi kişisel bir nedenden dolayı dağa çıkmış olsa da zamanla mücadelesinin yönünü ağalara çevirmiştir. Amacı halka zulmeden ağaları ortadan kaldırmak ve herkesin kendi toprağı ve hayvanlarına sahip olduğu ütopyasını gerçekleştirmektir. Aslında, İnce Memed romanının her bir cildinin sonunda ağalardan bir ya da bir kaçını öldürüp köylüyü zulümden kurtardığında, halk geçici olarak bu ütopyayı yaşamakta, bir süreliğine bolluk ve bereket geçirmektedir. Bu kısa refah dönemlerini tasviren, köylüler tarladaki dikenleri ateşe verirler. Aslında burada yakılanlar yapılan zulümler ve çekilen azaplardır. Bu yakma işi bir anlamda, ferahlamayı ağaların baskısından kurtulmayı tasvir eder.

Temel hak ve özgürlükleri korumakla yükümlü hukuk kurallarına saygılı bir devletin İnce Memed’in düşünü, ütopyasını her birey ve vatandaş için gerçekleştirebilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

Centel, N. (1998). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Mahkemelerin Bağımsızlığı ile Tarafsızlığı ve Türk Hukuku. İçinde. Prof. Dr. Nurullah KUNTER’e ARMAĞAN. İstanbul: Beta Basım Yayım. ss. 45-57

Günday, M. (2011). İdare hukuku. Ankara: İmaj yayınevi. 10. Baskı

²¹ Ibid. s. 59

²² Kemal, O. (2005). *“Dünyada harp Vardı”*. İçinde. Yağmur Yüklü Bulutlar – Dünyada Harp Vardı. İstanbul: Epsilon yayınevi. 4. Baskı s. 281

- Gözler, K. (2011). Anayasa Hukukuna Giriş. “Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku”. Bursa: Ekin yayınevi. 17. Baskı
- Gözler, K. (2010). Türk Anayasa Hukuku Dersleri. Bursa: Ekin yayınevi. 9. Baskı.
- Kemal, O. (2005). Yağmur Yüklü Bulutlar – Dünyada Harp Vardı. İstanbul: Epsilon yayınevi. 4. Baskı
- Kemal, Y. (1969) İnce Memed Cilt 1. İstanbul: Ant yayınevi. 8. Baskı
- Kemal, Y. (1973) İnce Memed, Cilt 2. İstanbul: Cem yayınevi. 1. Baskı
- Mannheim, K. (2002). İdeoloji ve Ütopya. Ankara: Epos yayınları.
- Nizamül Mülk (2011). SİYASETNAME. İstanbul: Türkiye İş Bankası, 3. Baskı
- Nohutçu, A.. (2012). İdari Yargı. Ankara: Savaş yayınevi. 6. Baskı
- Tahir, K. (1974). Göl İnsanları. Ankara: Bilgi yayınevi. 2. Baskı
- Ünal, Ş. (1997). Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku. Ankara: Yetkin yayınları.

Mevzuat

1679 Habeas Corpus Act

27 Ağustos 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi

10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

1955 tarihli *Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar* Cenevre Sözleşmesi

1982 Anayasası

6 Nisan 2006 tarihli Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük